

3.4.4 Středová souměrnost

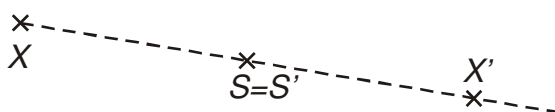
Předpoklady: 030402

Př. 1: Neznámé shodné zobrazení je dáno takto:

Jsou dány dva různé body X, S . Shodnost $BLABLABLA$ je shodné zobrazení, které přiřazuje:

1. každému bodu $X \neq S$ bod X' tak, že bod S je středem úsečky XX' ,
2. bodu S bod $S' = S$.

Rozhodni, o kterou shodnost jde. Najdi obrazy bodů X a S v této shodnosti. Které body jsou v této shodnosti samodružné? Navrhni zápis této shodnosti do zápisů konstrukce.

Jde o středovou souměrnost.

Samodružný je pouze střed souměrnosti S .

Středovou souměrnost se středem S zapisujeme jako $S(S)$.

Jsou dány dva různé body X, S . Středová souměrnost $S(S)$ je shodné zobrazení, které přiřazuje:

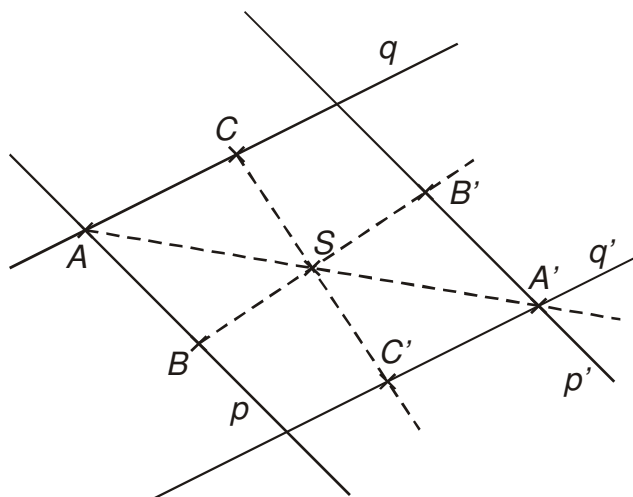
1. každému bodu $X \neq S$ bod X' tak, že bod S je středem úsečky XX' .
2. bodu S bod $S' = S$.

Př. 2: Je dán bod S . Najdi alespoň jednu přímku samodružnou ve středové souměrnosti $S(S)$.

Samodružná přímka: její body se zobrazují na body ležící na stejné přímce $\Rightarrow$ samodružná je každá přímka procházející středem souměrnosti.

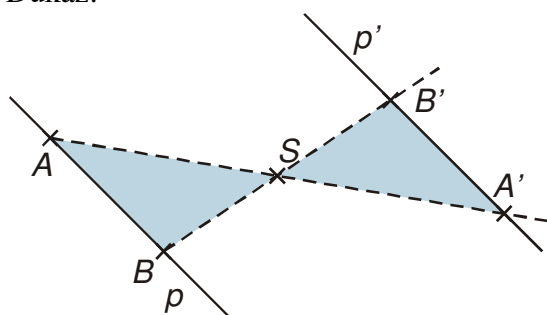
Př. 3: Je dán bod S a dvě různoběžné přímky p, q , které neprocházejí tímto bodem. Najdi obrazy těchto přímek ve středové souměrnosti $S(S)$. Jaký je vztah mezi přímkou a jejím obrazem? Dokaž. Navrhni co nejjednodušší postup, jak najít ve středové souměrnosti obraz přímky.

Nejjednodušší způsob, jak zobrazit přímku: zobrazíme dva její body, obraz přímky prochází touto dvojicí bodů $\Rightarrow$ jako jeden ze zobrazovaných bodů zvolíme průsečík obou přímek.

Zdá se, že obrazem přímky je přímka s ní rovnoběžná ($p \parallel p', q \parallel q'$).

Důkaz:

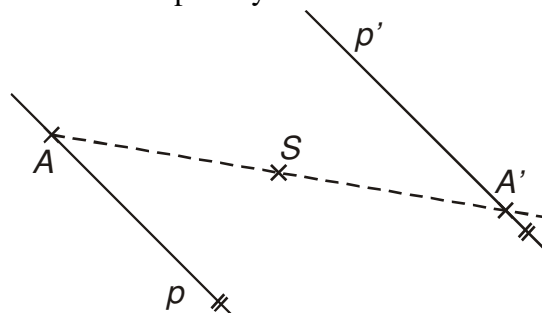
Pro trojúhelníky ABS a $A'B'S$ platí:

- $|AS| = |A'S|$ (z definice středové souměrnosti),
- $|BS| = |B'S|$ (z definice středové souměrnosti),
- $|\sphericalangle ASB| = |\sphericalangle A'SB'|$ (dva vrcholové úhly),

$\Rightarrow$ trojúhelníky ABS a $A'B'S$ jsou shodné podle věty *sus* $\Rightarrow$ platí: $|\sphericalangle SAB| = |\sphericalangle SA'B'| \Rightarrow$ přímky p a p' jsou rovnoběžné (střídavé úhly u přímek proťatých příčkou).

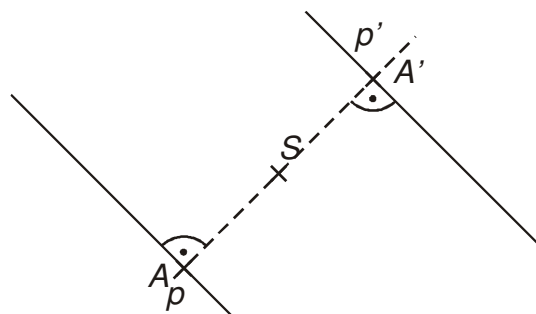
Rovnoběžnost můžeme využít pro rychlejší zobrazování přímky.

Zobrazíme ve středové souměrnosti jeden bod na přímce p . Obraz přímky p najdeme jako rovnoběžku s přímkou p bodem A' .

Pokud máme trojúhelník s ryskou.

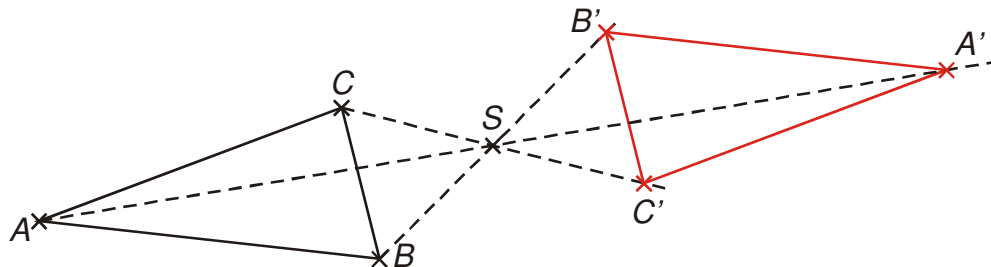
Z bodu S vedeme k přímce p kolmici, její patu zobrazíme ve středové souměrnosti a získaným bodem vedeme kolmici na kolmici k přímce p .

Pedagogická poznámka: Cílem předchozího příkladu není jen narýsování dvou obrazů, ale hlavně přemýšlení o tom, co a jak dělám. Pokud někdo zvolí body zcela náhodně,

snažím se ho zastavit, aby svůj postup vylepšil.
Z matematického pohledu není konstrukce přes kolmici žádné vylepšení, ale praktické provedení je o něco rychlejší.

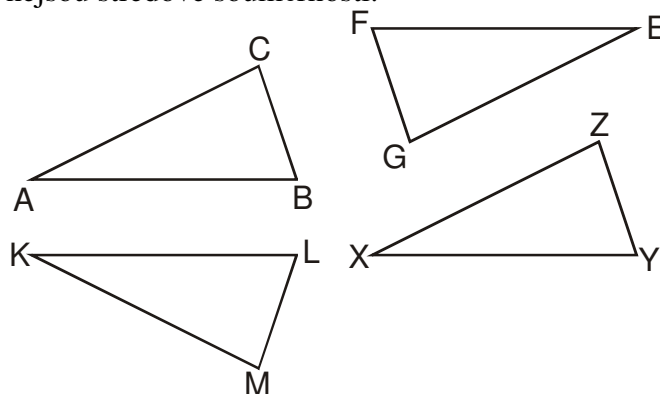
Př. 4: Je dán trojúhelník ABC . Najdi obraz tohoto trojúhelníku v libovolné středové souměrnosti se středem v bodě, který neleží na jeho obvodu. Rozhodni, zda středová souměrnost patří mezi přímé nebo nepřímé shodnosti.

Středová souměrnost je přímá shodnost.

Pedagogická poznámka: Tvar trojúhelníka dopředu neřešíme. Jakmile mají žáci rozhodnout o tom, zda je shodnost přímá nebo nepřímá, správný tvar se samozřejmě hodí. Bavíme se o tom při kontrole.

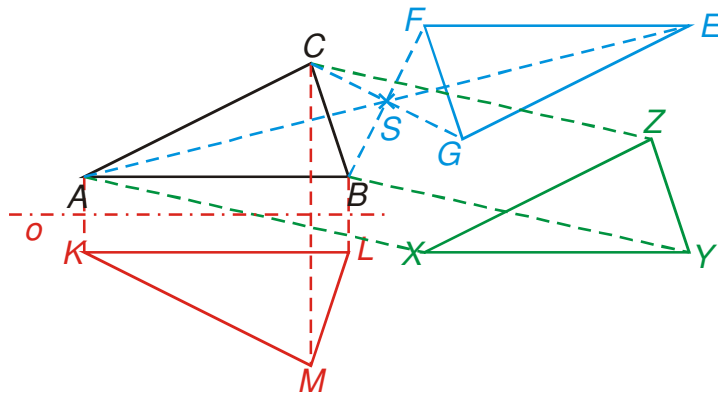
Př. 5: Rozhodni, které z trojúhelníků na obrázcích jsou středově souměrné s trojúhelníkem ABC . Jak by bylo možné najít jejich střed souměrnosti? Urči typ shodností, které nejsou středové souměrnosti.

Z tvarů trojúhelníků je vidět, že:

- obrazem bodu A jsou body E, K, X ;
- obrazem bodu B jsou body F, L, Y ;
- obrazem bodu C jsou body G, M, Z .

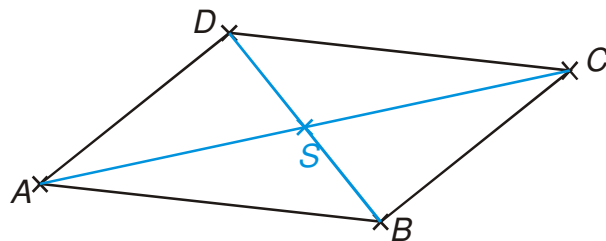
Střed souměrnosti musí ležet na přímce určené bodem a obrazem $\Rightarrow$ spojíme odpovídající si body a zjišťujeme, zda se protnou v jednom bodě.

Z obrázku vidíme, že:

- trojúhelník EFG je obrazem trojúhelníku ABC ve středové souměrnosti se středem S ,
- trojúhelník KLM je obrazem trojúhelníku ABC v osové souměrnosti s osou o ,
- trojúhelník XYZ je obrazem trojúhelníku ABC v posunutí (AX).

Př. 6: Dokaž, že platí věta. Jestliže se ve čtyřúhelníku $ABCD$ půlí úhlopříčky, je čtyřúhelník rovnoběžníkem.

Označíme si průsečík úhlopříček S .

- úhlopříčka AC se půlí $\Rightarrow |AS| = |CS| \Rightarrow$ bod C je obrazem bodu A v $S(S)$, bod A je obrazem bodu C v $S(S)$,
- úhlopříčka BD se půlí $\Rightarrow |BS| = |DS| \Rightarrow$ bod D je obrazem bodu B v $S(S)$, bod B je obrazem bodu D v $S(S)$.

$\Rightarrow$

přímka CD je obrazem přímky AB v $S(S) \Rightarrow AB \parallel CD$,

přímka AD je obrazem přímky BC v $S(S) \Rightarrow AD \parallel BC$,

$\Rightarrow$ protější strany čtyřúhelníku jsou rovnoběžné $\Rightarrow$ čtyřúhelník $ABCD$ je rovnoběžník.

Shrnutí: